

Quarterly Journal of Health Psychology

Open
Access

ORIGINAL ARTICLE

The Effect of Short-Term Solution-Oriented Treatment on Vaccine Injection Attitude and Health Anxiety in Pregnant Women during the Covid-19 Pandemic

Farahnaz Javanmard¹, Azra Zebardast^{2*}, Masoume Maleki Pirbazari³

¹ Midwife, MA in Educational Psychology, Department of Psychology, Rahman Institute of Higher Education, Ramsar, Iran .

² Assistant Professor in Health Psychology, Department of Psychology, Guilan University, Rasht, Iran.

³ Assistant Professor, Department of Psychology, Rahman Institute of Higher Education, Ramsar, Iran.

Correspondence

Azra Zebardast

Email: Zebardast@guilan.ac.ir

How to cite

Javanmard, F., Zebardast, A. & Maleki Pirbazari, M. (2024). The Effect of Short-Term Solution-Oriented Treatment on Vaccine Injection Attitude and Health Anxiety in Pregnant Women during the Covid-19 Pandemic. Quarterly Journal Of Health Psychology, 13(1). 71-82.

ABSTRACT

Objective: Pregnancy is associated with physical and emotional changes, and the special conditions of Covid-19 can increase the level of health anxiety. The present study was conducted to investigate the effectiveness of short-term solution-oriented treatment on vaccine injection attitude and health anxiety in pregnant women during the Covid-19 pandemic. **Method:** The design of the current research was a quasi-experimental type of pre-test and post-test. The statistical sample consisted of 30 pregnant women referring to the Center Integratedated HealthcServicesices in Siahkal County, who were selected purposefully and non-randomly, and was placed in groups of 15 people, the experimental and the control, by random allocation, signed to health anxiety questionnaires (Salkosix and Warwick, 1989) and vaccine attitude (Rahmanian et al., 2019) answered voluntarily. The experimental group received short-term solution-oriented therapy (De Sahzer et al., 2006) in 5 sessions, and the control group did not receive any intervention. The data were analyzed by analysis of covariance. **Results:** The findings showed that short-term solution-oriented treatment has an effect on vaccine injection attitude and health anxiety in pregnant women during the Covid-19 pandemic ($P<0.05$). So that the average vaccine injection attitude in the experimental group increased from 27 to 48 in the post-test phase and the average health anxiety decreased from 52 to 32 in pregnant women. Based on the results presented about the descriptive indicators and the difference between the two test and control groups in the post-test of these indicators, it can be said that the short-term solution-oriented treatment reduces health anxiety (49%) and improves vaccine injection attitude (71%) has a significant effect in pregnant women during the Covid-19 pandemic. **Conclusion:** Based on the educational content in this approach, instead of focusing on the problems that will arise from the

hypothetical consequences of the Covid-19 vaccine, pregnant women should find a way by examining the evidence and the percentage of benefits and losses of inappropriate solutions such as avoiding the injection of the vaccine. They looked carefully for a solution to cure and eradicate this viral disease and in this way they have changed their attitude towards the Covid-19 vaccine. Therefore, the solution-oriented treatment was guided based on the solution of the elimination of covid-19 and the immunization of people through the change of attitude and hope for the health of the mother and the fetus. This approach in pregnant women focused on highlighting the capabilities and successes of vaccination and creating health in mothers and fetuses during the treatment process. Based on the obtained results, it can be said that in critical situations, with the use of solution-oriented and short-term interventions, it is possible to increase the attitude of health promotion through the injection of the Covid-19 vaccine in pregnant women and reduce their health anxiety.

KEYWORDS

Health Anxiety, Covid-19 Pandemic, Short-Term Solution-Oriented Treatment, Pregnant Women, Vaccine Injection Attitude.

© 2024, by the author(s). Published by Payame Noor University, Tehran, Iran.

This is an open access article under the CC BY 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

<https://hpj.journals.pnu.ac.ir/>

نشریه علمی

روان‌شناسی سلامت

«مقاله پژوهشی»

تأثیر درمان راه حل محور کوتاه‌مدت بر نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامت در زنان باردار در همه‌گیری کووید-۱۹

فرحناز جوانمرد^۱، عدرا زبردست^{۲*}، معصومه ملکی پیربازاری^۳

چکیده

مقدمه: بارداری با تغییرات جسمانی و هیجانی همراه است که شرایط خاص کووید-۱۹ می‌تواند در بر سطح اضطراب سلامتی آن دامن بزند. پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی درمان راه حل محور کوتاه‌مدت بر نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامت در زنان باردار در همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شد.

روش: طرح پژوهش حاضر شبه آزمایشی از نوع پیش و پس‌آزمون بود. نمونه آماری را ۳۰ نفر از زنان باردار مراجعه‌کننده به مرکز خدمات جامع سلامت سياهکل تشکیل دادند که به‌صورت هدفمند غیر تصادفی انتخاب و در دو گروه ۱۵ نفره آزمایش و گواه به صورت تخصیص تصادفی جایدهی شده و به پرسشنامه‌های اضطراب سلامتی (سالکوسیکس و وارویک، ۱۹۸۹) و نگرش واکسن (رحمانیان و همکاران، ۱۳۹۹) به‌صورت داوطلبانه پاسخ دادند. گروه آزمایش، درمان راه حل محور کوتاه‌مدت (کار دشوار و همکاران، ۲۰۰۶) را در ۵ جلسه دریافت کرد و گروه گواه مداخله‌ای دریافت نکرد. داده‌ها با تحلیل کوواریانس تحلیل شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد درمان راه حل محور کوتاه‌مدت بر نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامت در زنان باردار در همه‌گیری کووید-۱۹ اثر دارد ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: براساس نتایج به‌دست آمده می‌توان گفت در شرایط بحرانی با کاربست مداخله‌های راه‌حل محور و کوتاه‌مدت می‌توان نگرش ارتقاء سلامت از طریق تزریق واکسن کووید-۱۹ را در زنان باردار افزایش داد و اضطراب سلامتی را در ایشان کاهش داد.

واژه‌های کلیدی

اضطراب سلامت، همه‌گیری کووید-۱۹، درمان راه حل محور کوتاه‌مدت، زنان باردار، نگرش تزریق واکسن.

^۱ کارشناس مامایی، کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی رحمان، رامسر، ایران.
^۲ استادیار روانشناسی سلامت، گروه روانشناسی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.
^۳ استادیار روانشناسی، گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی رحمان، رامسر، ایران.

نویسنده مسئول:

عدرا زبردست

رایانامه: Zebardast@guilan.ac.ir

استناد به این مقاله:

جوانمرد، فرحناز، زبردست، عدرا و ملکی پیربازاری، معصومه، (۱۴۰۳). تأثیر درمان راه حل محور کوتاه‌مدت بر نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامت در زنان باردار در همه‌گیری کووید-۱۹. نشریه علمی روان‌شناسی سلامت، ۱۳(۱)، ۷۱-۸۲.

<https://hpj.journals.pnu.ac.ir/>

مقدمه

قلبی و ریوی بدن طی بارداری، مادران باردار نسبت به سایر زنان بیشتر در معرض بیماری های شدید پس از مواجهه با ویروس ها به ویژه ویروس های تنفسی قرار دارند و از سوی دیگر، عوامل مکانیکی و بیوشیمیایی بر تبادل گاز و عملکرد ریوی در دوران بارداری تأثیر گذاشته و ظرفیت باقیمانده عملکردی و حجم باقیمانده در دوران بارداری کاهش می یابد؛ به همین دلیل نگرانی هایی درباره عواقب جدی همه گیری کووید-۱۹ برای زنان باردار و اثر آن بر نوزادان وجود دارد (زنکین^۸ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ از این رو پیشگیری و درمان مناسب استفاده شده برای عموم افراد، ممکن است برای زنان باردار کارآمد و مناسب نباشد (مریح^۹ و همکاران، ۲۰۲۱). به عبارت دیگر، همه گیری کووید-۱۹ می تواند موجب افزایش اضطراب سلامتی در زنان باردار شود.

با توجه به تولید واکسن های مختلف برای مهار این همه گیری، شواهد نشان می دهد مرگ و میر در سطح جهان کاهش یافته است، اما هر واکسنی در تولیدهای اول خود دارای نواقصی هستند که به مرور زمان توسط گروه های متخصص برطرف می شود. اگرچه تلاش های بسیاری برای تولید واکسن این ویروس انجام شده است، اما هنوز واکسن یا داروی مخصوص ضد ویروسی برای ریشه کن کردن، درمان قطعی، جلوگیری یا مقابله با عفونت های ناشی از کووید-۱۹ به طور عام وجود ندارد (جوگهان^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۱). بررسی ها و مطالعات محققان در سراسر دنیا تا این لحظه هیچ گزارشی در مورد عوارض جدی و مرگبار واکسن کووید-۱۹ برای مادر باردار و یا جنین را گزارش نکرده است. در مقابل، اعلام شده واکسیناسیون در زنان باردار منجر به ایمنی زایی برای مادر و جنین تا چند ماه پس از تولد شده است (آیهان^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۱). واکسن های کووید-۱۹ در سراسر جهان در حال استفاده است و سازمان بهداشت جهانی^{۱۲}، مرکز کنترل بیماری ها^{۱۳}، کالج آمریکایی متخصصین زنان و زایمان^{۱۴} و چندین کمیته مشاوره ایمن سازی ملی^{۱۵} بیان می کنند که زنان باردار، که بخشی از یک گروه پرخطر هستند (مانند کارکنان مراقبت های بهداشتی)، باید واکسن دریافت نمایند

بیماری کووید-۱۹ ابتدا در ووهان^۱ چین یافت شد و در ۳۰ ژانویه تأیید شده که ۳۱ استان در چین و ۱۸ کشور در سراسر جهان آلوده به این ویروس شده اند. در همان روز سازمان بهداشت جهانی اعلام کرد که شیوع این ویروس یک نگرانی بین المللی و اورژانس بهداشتی است (هانگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). این پدیده تقریباً تمامی جنبه های مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی نظامی تمامی کشورهای جهان را تحت تأثیر قرار داده است و علاوه بر سلامت جسمانی، عامل تهدیدکننده برای سلامت روان بوده و عامل مهمی در ایجاد افسردگی و اضطراب بخصوص اضطراب سلامتی در افراد است (علیپور و همکاران، ۱۳۹۸؛ زبردست و همکاران، ۱۴۰۰). در این بین، بارداری^۳ به عنوان یکی از دوره های گذرای زندگی یک زن که با تغییرات فیزیولوژیکی، شناختی و هیجانی همراه است (قطبی و گلی، ۱۴۰۱)، می تواند در شرایط بحران استرسی کووید-۱۹ به طور ویژه جلوه یابد (سنجری و همکاران، ۱۴۰۰). به طور کلی، این تغییرات جسمی و روانی می تواند بر سطح اضطراب سلامتی^۴ دوره بارداری تأثیر بگذارد. اضطراب سلامتی دوره بارداری به حالت خاص هیجانی گفته می شود که مرتبط با نگرانی های دوره بارداری همچون سلامت نوزاد و زایمان است. معمولاً سطح بالای اضطراب سلامتی در مادران مبتلا به بیماری های زمینه ای همچون دیابت، فشار خون و افزایش می یابد (حسین زاده و همکاران، ۱۴۰۲؛ انوری و تهرانیان، ۱۴۰۰). اضطراب سلامتی دوران بارداری موجب کاهش وزن نوزاد و زایمان پیش از موعد می شود. همچنین ضریب خطر ابتلا به اختلال هایی همچون اسکیزوفرنی، اختلال های عاطفی و بیش فعالی در فرزندان که مادران شان تحت اضطراب زیادی بودند، افزایش می یابد (ترنستروم^۵ و همکاران، ۲۰۱۶). در مطالعاتی که قبل از همه گیری^۶ کووید-۱۹ انجام شد، عوامل تشدیدکننده اضطراب سلامتی شامل تجربه فیزیکی و جسمانی مشکلات دوران بارداری بود (وو^۷ و همکاران، ۲۰۲۰). تغییرات فیزیولوژیکی در دوران بارداری برای کاهش پاسخ های ایمنی حاد التهابی جهت جلوگیری از رد جنین اتفاق می افتد. به دلیل همین تغییرات فیزیولوژیک در سیستم ایمنی،

8. Zengin

9. Merih

10. Geoghegan

11. Ayhan

12. World Health Organization (WHO)

13. Centers for Disease Control and Prevention (CDC)

14. American College of Obstetricians and Gynecologists (ACOG)

15. National Immunization Technical Advisory Group

(NITAG)

1. Wuhan

2. Huang

3. Pregnancy

4. Health Anxiety

5. Ternström

6. Pandemic

7. Wu

زمینه‌های سخت و غیرقابل تغییر وجود دارد (اصلائی و همکاران، ۱۳۹۷). این نوع مشاوره به جای تأکید بر نقایص و ناتوانی‌های افراد، به برجسته‌کردن قابلیت‌ها و موفقیت‌های افراد و ایجاد روابط حمایتی در طی فرآیند درمان متمرکز است. مشاوره کوتاه مدت راه حل محور یک رویکرد آینده‌محور و هدف‌محور است که بر راه حل‌ها و ساخت مقیاس‌هایی برای اندازه‌گیری پیشرفت مراجع تمرکز می‌کند؛ مشاوره راه حل محور با کشف موارد استثنا در زندگی مراجع می‌تواند باعث امیدواری و کمک به داشتن آینده بهتر برای فرد شود. در این نوع مشاوره، مراجع یک فرد خود رهبر محسوب می‌شود. (زنگین و همکاران، ۲۰۲۱). مداخله مشاوره راه حل محور را می‌توان به صورت گروهی اجرا کرد. مشاوره گروهی یک سلسله فعالیت‌های سازمان یافته است که جنبه درمانی و پیشگیری دارد. (کرابی و همکاران، ۱۳۹۸).

با توجه به این که هیچ کشوری از تأثیرات کووید-۱۹ در امان نمانده و بسیاری از کشورها هنوز از ادامه امواج شیوع کووید-۱۹ رنج می‌برند (لیونگ^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). انتظارات برای کنترل کووید-۱۹ بیشتر به واکسن‌های تولیدشده بستگی دارد. پیش‌بینی‌ها بر این است که از طریق برنامه‌های واکسیناسیون سراسری، دولت‌ها می‌توانند به طور قابل توجهی تأثیر منفی کووید-۱۹ را کاهش دهند (پرامیکوتی^۷ و همکاران، ۲۰۲۰). اما، به نظر می‌رسد در پذیرش واکسن کووید-۱۹ به دلیل ترویج اطلاعات غلط در بین مردم تردید وجود دارد. مطالعات محدودی در مورد اضطراب و نگرش در دریافت واکسن کووید-۱۹ و عوامل تعیین‌کننده آن انجام شده است. یک مطالعه انجام شده در میان کارکنان مراقبت‌های بهداشتی در چین نشان داد که پذیرش بالای واکسیناسیون کووید-۱۹ در بین کارکنان مراقبت‌های بهداشتی در مقایسه با جمعیت عمومی وجود دارد و در ایالات متحده تنها ۲۰٪ قصد دارند واکسن کووید-۱۹ را رد کنند (سان^۸ و همکاران، ۲۰۲۱). انصاری مقدم و همکاران (۲۰۲۱) مطالعه‌ای را با هدف بررسی عوامل تعیین‌کننده واکسیناسیون کووید-۱۹ بر اساس نظریه انگیزش محافظت در ایران انجام دادند. نتایج نشان داد که ادراک شدت کووید-۱۹، خودکارآمدی ادراک شده در مورد دریافت واکسن کووید-۱۹ و کارایی و تأثیر پاسخ ادراک شده واکسن کووید-۱۹، پیش‌بینی‌کننده‌های مهم قصد واکسیناسیون هستند. به عبارت دیگر، اثر پاسخ درک‌شده قوی‌ترین

(راسموسن^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). از اوایل همه‌گیری، کارشناسان مراکز بهداشتی به‌طور مداوم از گنجاندن زنان باردار در آزمایشات درمانی و واکسن‌ها حمایت کرده‌اند؛ اما زنان باردار نسبت به جمعیت عمومی با انتخاب دشوارتری در مورد واکسیناسیون روبرو هستند. چراکه داده‌های مرکز کنترل بیماری‌ها که در اکتبر ۲۰۲۰ منتشر شد، نشان داد که زنان باردار مبتلا به کووید-۱۹ بیشتر از زنان غیرباردار در مراقبت‌های ویژه بستری می‌شوند، به تهبویه مکانیکی نیاز دارند و مرگ و میر بالاتری دارند (هیث^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). براین اساس، نگرش زنان باردار نسبت به واکسن‌های کووید-۱۹ بسیار مهم است تا زنان بتوانند بهترین تصمیم را برای شرایط مراقبت‌های ویژه خود بگیرند. متأسفانه به دلیل سوء برداشت از واکسیناسیون در بارداری، به نظر می‌رسد استقبال از واکسیناسیون در بارداری کافی نیست. (باقری و خیام‌زاده، ۱۴۰۰). پیش از ویروس کووید-۱۹، سابقه استفاده از واکسن در بارداری، واکسن آنفلوانزا بوده است، که در آن مورد هم استقبال زنان باردار از این واکسن متفاوت بود. به نظر می‌رسد مهم‌ترین و اساسی‌ترین مسئله در رابطه با واکسیناسیون نوع نگرش زنان باردار نسبت به دریافت واکسن از جهت تأثیر و عوارض منفی احتمالی آن است (جوگان و همکاران، ۲۰۲۱).

با توجه به پدیده اطلاعات‌زدگی^۳ درخصوص کووید-۱۹ (زبردست و همکاران، ۱۴۰۰)، برخی از زنان باردار نسبت به واکسن نگرش منفی پیدا کردند، به نظر می‌رسد مداخله در تغییر نگرش زنان باردار نسبت به دریافت واکسن و کاهش اضطراب سلامتی آنان موثر واقع شود. یکی از انواع مداخله، مشاوره است. مشاوره یک روش ایمن و غیرتهاجمی است که در شرایط بحران توصیه می‌شود. یکی از مدل‌های مشاوره‌ای که امروزه نیز به علت مؤثر و کوتاه بودن طرفداران بیشتری پیدا کرده است، مشاوره راه حل محور^۴ است (کرابی و همکاران، ۱۳۹۸). دیدگاه راه حل محور دیدگاهی غیربیماری‌شناختی نسبت به مراجع دارد و به مراجعان کمک می‌کند تا برای مشکلات کنونی خود راه حل بیابند. این دیدگاه بر این‌جا و اکنون و آینده^۵ تأکید دارد. براساس دیدگاه مشاوره راه حل محور، تغییر و دگرگونی امری اجتناب‌ناپذیر بوده و مخصوصاً تغییرات سازنده امکان‌پذیر است. بنابراین در این نوع مشاوره تمرکز بر مسایلی است که احتمال تغییر در آن‌ها و نه در

1. Rasmussen
2. Heath
3. Infodemia
4. Solution-oriented consulting
5. Here and now and in the future

6. Leung

7. Pramukti

8. Sun

معیارهای ورود برای انتخاب زنان باردار به عنوان نمونه‌ی پژوهش حاضر شامل بازه سنی ۲۰ تا ۳۵ سال، سن بارداری از ۱۲ تا ۳۹ هفته و نقطه برش برای پرسشنامه‌های اضطراب سلامتی نمره ۲۷ و برای نگرش واکسن نمره ۳۲ و معیار خروج سقط جنین و ختم حاملگی بود. همچنین ملاحظات اخلاقی (رضایتنامه کتبی، آگاهانه و داوطلبانه بودن و حق انصراف) در پژوهش حاضر در نظر گرفته شد. ابزارها و محتوای مداخله درمان راه حل محور کوتاه مدت که در پژوهش حاضر به کار گرفته شد به شرح زیر است:

پرسشنامه اضطراب سلامت^۲ برای سنجش اضطراب سلامت استفاده شد. این پرسشنامه دارای دو فرم بلند (سالکوسیکس و وارویک^۳، ۱۹۸۹) و فرم کوتاه (سالکوسیکس و وارویک، ۲۰۰۲) است که بر اساس آن مدل شناختی اضطراب سلامتی و خودبیمار پنداری تدوین شده است. فرم کوتاه آن مشتمل بر ۱۸ سوال است و دارای سه عامل به نام‌های ابتلا به بیماری، پیامدهای بیماری و نگرانی کلی سلامتی است. سالکوسیکس و وارویک (۲۰۰۲) اعتبار آزمون - باز آزمون این پرسشنامه را ۰/۹۰ به دست آورد و ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را از ۰/۷۰ تا ۰/۸۲ گزارش کردند. اعتبار این پرسشنامه در ایران به روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۷۵ به دست آمد (نرگسی و همکاران، ۱۳۹۵). در تفسیر نمره گذاری، بالاترین نمره‌ای که فرد می‌تواند در این پرسشنامه اخذ نماید ۵۴ و پایین‌ترین نمره صفر می‌باشد. کسب نمره بالا در این پرسشنامه نشان‌دهنده اضطراب سلامت بالا در فرد می‌باشد. روایی این پرسشنامه با آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۷۳ حاصل شد.

پرسشنامه نگرش واکسن^۴ توسط رحمانیان و همکاران (۱۳۹۹) ساخته شده است که دارای ۱۶ سوال است و بر اساس مقیاس لیکرت پنج گزینه‌ای به صورت (کاملاً مخالف، مخالف، نظری ندارم، موافق، کاملاً موافق) تنظیم و برای هر کدام از عبارت‌ها به ترتیب نمره ۱ تا ۵ در نظر گرفته می‌شود. نمره کل ابزار نگرش نسبت به واکسن بین ۱۶ تا ۸۰ است. نمره کمتر از میانه ۳۲ به عنوان نگرش نامطلوب و نمره بیشتر از ۳۲ به عنوان نگرش مطلوب لحاظ شد. جهت تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی و صوری استفاده شد. شاخص روایی محتوا برای کل ابزار (۰/۸۹) به دست آمد و روایی صوری آن مطلوب ارزیابی شد. پایایی پرسشنامه نگرش با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۲ به دست آمد

پیش‌بینی‌کننده قصد واکسیناسیون کووید-۱۹ مطرح می‌شود (مامیون^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). با توجه به ترویج و توسعه تزریق واکسن در دنیا و در ایران، متخصصین بهداشت و سلامت در دوره‌های زمانی مختلف احتمال مواجهه با موج جدیدی از ابتلا به کووید-۱۹ را پیش‌بینی می‌کنند، بنابراین واکسینه شدن هر چه سریع‌تر افراد ضروری به نظر می‌رسد. وقتی تعداد قابل توجهی از افراد واکسینه شوند، میزان عفونت کووید-۱۹ قابل کنترل خواهد بود. با توجه به این‌که، چندین واکسن برای کووید-۱۹ معرفی شده و برخی تاییدات بین‌المللی نیز دریافت کرده‌اند، بنابراین گام بعدی در واکسیناسیون موثر به حداکثر رساندن میزان پذیرش در جامع، بخصوص در زنان باردار است. ابتلای مادر باردار به ویروس کووید-۱۹، به دلیل مرگ و میر بالا مادر و جنین، اهمیت بسیار دارد. این درحالی است که بنا بر بررسی اولیه پژوهشگران این پژوهش در جامعه زنان باردار در دسترس در مراکز بهداشت، دیدگاه مطلوبی نسبت به تزریق واکسن وجود ندارد. با وجود این ضرورت مهم، پژوهشی با کاربست مداخله محور بر اقلان سازی تزریق واکسن در عموم افراد و به طور خاص در زنان باردار انجام نشد- بنا بر بررسی پژوهشگران پژوهش حاضر در منابع قابل دستیابی- به همین سبب پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر درمان راه حل محور کوتاه مدت بر نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامت در زنان باردار در همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش

طرح پژوهش حاضر، از نوع پژوهش‌های شبه آزمایشی به صورت پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را همه زنان باردار مراجعه‌کننده به مرکز خدمات جامع سلامت شماره دو شهرستان سیاهکل در سال ۱۴۰۱ تشکیل دادند که تعداد ۳۰ نفر از زنان باردار مراجعه‌کننده به عنوان نمونه آماری به روش هدفمند غیر تصادفی انتخاب شدند. پس از جلب رضایت ایشان برای شرکت‌کنندگان در پژوهش، از آنان خواسته شد که به دو پرسشنامه اضطراب سلامتی و نگرش واکسن پاسخ دهند. سپس تعداد ۱۵ نفر در گروه آزمایش ۱۵ نفر در گروه گواه به روش تخصیص تصادفی جای‌دهی شدند. گروه آزمایش مداخله را در مرکز خدمات جامع سلامت شماره دو شهرستان سیاهکل در ۵ جلسه - یکبار در هفته به مدت ۴۰ دقیقه- دریافت کردند.

2. Health Anxiety Questionnaire (HAQ)
3. Salkosix and Warwick
4. Vaccine attitude (VA)

1. Mamun

رویکرد در سال ۲۰۰۶ توسط دشازر برای مقاصد پژوهشی تدوین و تنظیم شد (دشازر و همکاران، ۲۰۰۶). دستورالعمل درمانی پژوهش حاضر که بر اساس همین دستورالعمل درمانی دشازر و همکاران (۲۰۰۶) طراحی شده است به شرح جدول ۱ است.

جهت تجزیه و تحلیل در بخش آمار توصیفی از جداول توزیع فراوانی میانگین و انحراف استاندارد و در بخش آمار استنباطی از آزمون تجزیه و تحلیل کوواریانس استفاده شد. این تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-26 انجام شد.

(رحمانیان و همکاران، ۱۳۹۹) و در بررسی رنجبر و همکاران (۱۳۹۹) مقدار روایی و پایایی این پرسشنامه ۰/۸۵ گزارش شد. پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۷۲ حاصل شد.

درمان راه‌حل‌محور کوتاه‌مدت^۱ - بنا به گفته دشازر و همکاران (۲۰۰۶) محتوی مداخله درمان راه حل مداراقتباسی از پژوهش‌های مختلف انجام شده تا به حال در این حوزه است که به‌طور خلاصه ایجاد یک راه حل مثبت و منطقی با موضعی متمرکز، بررسی راه‌حل‌های مثبت قبلی، جستجوی استثنائات، پرسیدن سؤال در مقابل دستور یا تفسیر، سؤالات حال و آینده‌محور در مقابل سؤالات گذشته محور را شامل می‌شود.

جدول ۱. محتوای درمان راه‌حل‌محور کوتاه‌مدت (کرایبی و همکاران، ۱۳۹۸)

جلسه	محتوا
اول	آشنایی - تعیین مشکل - تعیین اهداف مشاوره - تکالیف خانگی
دوم	بررسی راه‌حل‌های برطرف کننده‌ی مشکل مراجعین، رها کردن راه‌حل‌های نامناسب و غیرمفید، بررسی تکالیف، تکالیف خانگی
سوم	بررسی تکالیف توانمندسازی از طریق پی بردن به منابع و قابلیت‌ها، حرف زدن درباره آینده، استفاده از فن استثناء و سؤالات معجزه‌آسا، تکالیف خانگی
چهارم	شناسایی راه‌حل تفکرمدار و اصلاح هیجان جهت جایگزینی راه‌حل و هیجان مشکل‌ساز فعلی، بررسی تکالیف، تکنیک "به جا"، روش‌های کاهش استرس مانند آرام‌سازی، تنفس عمیق، استفاده از قدرت تلقین، مراقبه
پنجم	جمع‌بندی، بررسی نقطه هدف، بررسی تکالیف خانگی، مرور جلسات قبل استفاده از سؤالات درجه‌دار

کوتاه‌مدت بر اضطراب سلامتی و نگرش تزریق واکسن تاثیر معنی داری دارد.

جهت بررسی این فرضیه، از آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیره استفاده شد. پیش از به کارگیری این آزمون، مفروضه‌های آن بررسی شد. نخست، به منظور پیش‌فرض همسانی ماتریس‌های واریانس - کواریانس در گروه‌ها از آزمون باکس استفاده شد که نتایج نشان داد این پیش‌فرض به خوبی رعایت شده است ($Box's M=6, F=2/85, P=0/05$). به منظور نرمال بودن توزیع نمرات در متغیرهای وابسته از آزمون کولموگروف-اسمیرنف استفاده شد که نتایج مربوط به آن در جدول ۳ ارائه شده است.

یافته‌ها

در توصیف ویژگی‌های سنی نمونه‌های پژوهش حاضر، محدوده سنی ۲۰ تا ۲۵ سال (۱۴ نفر)، ۲۵ تا ۳۰ سال (۹ نفر)، و بین ۳۰ تا ۳۵ سال (۷ نفر) شرکت داشتند. شاخصه‌های توصیفی مربوط به نگرش واکسن و اضطراب سلامتی در جدول ۲ و به تفکیک دو گروه آزمایش و کنترل و همچنین به تفکیک پیش‌آزمون و پس‌آزمون ارائه شده است.

فرض اصلی پژوهش حاضر این بود که درمان راه حل محور اولین دستورالعمل^۲ درمانی ویراست شده و مدون شده این

1. Short-term solution-oriented treatment protocol (ST-SOTP)
2. Protocol

چنانچه در جدول ۳ مشاهده می گردد، تمامی مؤلفه ها دارای توزیع نرمال هستند ($p > 0.05$). بنابراین پیش فرض مربوطه مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۲. شاخص های توصیفی نگرش واکسن و اضطراب سلامتی

متغیر	گروه	آزمون	تعداد	میانگین	انحراف معیار
نگرش	آزمایش (درمان راه حل محور کوتاه مدت)	پیش آزمون	۱۵	۲۵	۷/۴۸
		پس آزمون		۴۸	۷/۶۷
واکسن	گروه کنترل	پیش آزمون	۱۵	۲۶	۵/۱۷
		پس آزمون		۲۷	۴/۳۳
اضطراب سلامتی	آزمایش (درمان راه حل محور کوتاه مدت)	پیش آزمون	۱۵	۵۲	۶/۲۸
		پس آزمون		۳۲	۵/۲۳
		پیش آزمون	۱۵	۴۹	۷/۶۰

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف جهت نرمال بودن متغیرها

شاخص	Z	سطح معناداری
نگرش تزریق واکسن	۰/۹۷	۰/۳۱
اضطراب سلامتی	۰/۹۴	۰/۳۴

برابری واریانس ها برای همه متغیرها رعایت شده است. با توجه به نتایج به دست آمده از پیش فرض های فوق، می توان در بررسی فرضیه اصلی از آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیره استفاده نمود که نتایج مربوطه در جدول ۵ آمده است.

همچنین برای بررسی پیش فرض تساوی واریانس های شاخص های سلامت جسمانی از آزمون لوین استفاده شد که نتایج مربوط به آن در جدول ۴ ارائه شده است. همان گونه که نتایج جدول ۴ نشان می دهد، با توجه به عدم معناداری آزمون لوین برای متغیرها، می توان بیان نمود که شرط

جدول ۴. نتایج آزمون لوین جهت بررسی شاخص های نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامتی در گروه ها

شاخص	df ۱	df ۲	F	سطح معناداری
نگرش تزریق واکسن	۱	۲۸	۵/۷۶	۰/۲۳
اضطراب سلامتی	۱	۲۸	۳/۰۲	۰/۰۹

جدول ۵. نتایج آزمون تحلیل کواریانس جهت بررسی شاخص های اضطراب سلامتی و نگرش تزریق واکسن در گروه ها

متغیر	SS	df	MS	F	Sig	eta
نگرش تزریق واکسن	۱۰۰/۷۹۶	۱	۱۰۰/۷۹۶	۲۳/۴۶۲	۰/۰۰۱	۰/۴۹۴
اضطراب سلامتی	۲۶۰/۳۴۲	۱	۲۶۰/۳۴۲	۶۰/۵۹۸	۰/۰۰۱	۰/۷۱۶

راه حل بیابند، در این رویکرد بر خلاف دیدگاه مشکل محور به جای تمرکز بر مشکلات بر یافتن راه حل‌ها تاکید می‌شود؛ بنابراین درمان راه حل محور کوتاه مدت بر پایه راه حل‌سازی است نه حل مساله و به واسطه کشف نیروهای جاری مراجع و امیدواری به آینده هدایت می‌شود نه بحث در مورد مسائل موجود و علت‌های آن‌ها در گذشته. این رویکرد به جای تاکید بر نقایص و ناتوانی‌های افراد، بر برجسته‌کردن قابلیت‌ها و موفقیت‌های افراد و ایجاد روابط حمایتی در طی فرایند درمان متمرکز است. این روش درمانی معتقد است که مراجعان شایستگی‌ها و خلاقیت‌های لازم برای تغییر را در درون خود دارند و بر اساس دیدگاه راه حل محور تغییر و دگرگونی امری اجتناب‌ناپذیر بوده و مخصوصا تغییرات سازنده امکان‌پذیر است. در این نوع درمان تمرکز به جای زمینه‌های سخت و غیر قابل تغییر بر روی مسایلی است که احتمال تغییر در آن‌ها وجود دارد. به همین علت است که درمان راه حل محور به مشاوره امیدواری شهرت پیدا کرده است. با توجه به یافته‌های بدست آمده در این رویکرد و بر اساس محتوای آموزشی جلسه دوم درمان، به جای تمرکز بر مشکلاتی که از عواقب فرضی واکسن کووید-۱۹ به وجود خواهد آمد، زنان باردار با بررسی شواهد و نیز درصد سود و زیان راه حل‌های نامناسب مثل اجتناب از تزریق واکسن، بر یافتن راه حلی برای درمان و ریشه‌کن شدن این بیماری و بررسی دقت نمودند و به این ترتیب نگرش خود را نسبت به واکسن کووید-۱۹ تغییر داده‌اند. بنابراین درمان راه حل محور بر پایه راه حل‌سازی از بین رفتن کووید-۱۹ و ایمن‌سازی افراد به واسطه تغییر نگرش و امیدواری به سلامتی مادر و جنین هدایت شد. این رویکرد در زنان باردار به برجسته‌کردن قابلیت‌ها و موفقیت‌های واکسیناسیون و ایجاد سلامتی در مادران و جنین در طی فرایند درمان متمرکز بود. در نهایت باید اشاره نمود در خانم‌های باردار لازم است در اولین جلسه‌ی مراقبت دوران بارداری، وضعیت ایمن‌سازی بر اساس جدول ایمن‌سازی زنان باردار و زنان در سنین باروری با توجه به سابقه قبلی ایمن‌سازی و مشکلات مربوط نگرش به واکسن بررسی و تصمیم‌گیری شود. با توجه به این‌که بیماری‌های قابل پیشگیری با واکسن کووید-۱۹ در دوران بارداری می‌تواند برای سلامت مادر و فرزند خطرناک باشد، آگاهی‌دادن به مادران باردار به منظور ارتقای دانش و ترغیب آنان به انجام واکسیناسیون از اهمیت بالایی

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که بین دو گروه آزمایش و کنترل در زمینه نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامتی تفاوت معناداری وجود دارد. بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شاخص‌های توصیفی و تفاوت دو گروه آزمایش و کنترل در پس آزمون این شاخص‌ها، می‌توان گفت که درمان راه حل محور کوتاه‌مدت بر کاهش اضطراب سلامتی (به میزان ۴۹ درصد) و بهبود نگرش تزریق واکسن (به میزان ۷۱ درصد) تاثیر معنی‌داری دارد.

نتیجه‌گیری و بحث

پژوهش حاضر باهدف بررسی تاثیر درمان راه حل محور کوتاه مدت بر نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامت در زنان باردار در همه-گیری کووید-۱۹ انجام شد. یافته‌های بدست آمده از این پژوهش نشان داد درمان راه حل محور کوتاه مدت بر بهبود نگرش تزریق واکسن و اضطراب سلامتی در زنان باردار در همه‌گیری کووید-۱۹ تاثیر معنادار دارد. این یافته در بخش بهبود نگرش تزریق واکسن با نتایج پژوهش‌های ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۰)؛ نصیرزاده و علی‌گل (۱۳۹۹)؛ فالاحی و همکاران (۱۳۹۹) و تین و همکاران (۲۰۲۰) همسو است. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت با انجام واکسیناسیون علیه بیماری‌های عفونی قابل پیشگیری با واکسن، از مرگ و میر و عوارض جدی این بیماری‌ها در مادران و نوزادان جلوگیری می‌شود. در حاملگی، تغییراتی در سیستم ایمنی بدن ایجاد می‌شود که در ایجاد پاسخ ایمنی خاص به عوامل بیماری‌زا تداخل ایجاد می‌کند. این تغییرات ایمنی می‌تواند منجر به حساسیت بیشتر زن باردار و جنین به برخی بیماری‌های عفونی بخصوص کووید-۱۹ و در نتیجه افزایش خطر مرگ و عوارض ناشی از کووید-۱۹ شود. در این راستا سازمان جهانی بهداشت به همه کشورها توصیه کرده است زنان باردار را به عنوان اولین گروه دارای اولویت برای تزریق واکسن کووید-۱۹، قرار دهند. با توجه به بررسی این پژوهش در جامعه در دسترس، نگرش زنان باردار نسبت به واکسن کووید-۱۹ در ابتدا در حد مطلوبی نبوده و پس از پیاده‌سازی دستورالعمل درمانی موجب افزایش نگرش مطلوب زنان باردار نسبت به نگرش واکسن کووید-۱۹ شد. به نظر می‌رسد درمان راه حل محور کوتاه‌مدت با دیدگاه غیر بیماری‌شناختی که نسبت به مراجعین کمک می‌کند برای مشکلات کنونی خود

کوتاه مدت راه حل محور بر این فرض استوار است که درک مراجعان از مشکلاتشان و راه حل های ممکن را تغییر دهند. رویکرد کوتاه مدت راه حل محور این تغییر را از طریق صحبت با مراجعان و این که چگونه مسائل شان را حل کنند، به وجود می آورد. درمان کوتاه مدت راه حل محور هر مراجع را به عنوان یک فرد خود رهبر و آماده محسوب می کند. فردی که امتیازات درونی و ویژگی های منحصر به فردی را دارا می باشد. این تفاوت ها باعث می شود هر مراجع بتواند برای یافتن راه حل های ویژه خود اقدام کند. ملاک حل اضطراب در درمان راه حل محور زمانی است که اضطراب سلامتی را به درستی حلاجی و برای برطرف کردن آن تلاش نماید و با پیشرفت های قابل ملاحظه ای بر اساس اهداف تعیین شده، حاصل شده باشد. در طول رابطه درمانی، مشاوران بر تکنیک های خاصی تکیه می کنند، مانند شناسایی سؤالات معجزه آسا که به مراجعان کمک می کند تا بتوانند اضطراب سلامتی خود را کاهش و موضوعات جدیدی برای رسیدن به سلامتی خود تلاش کنند و تفاوت های مسائل درست رسیدن به سلامتی را به صورت شناختی در بیابند. بر این اساس می توان اظهار داشت در رویکرد راه حل - محور، مراجعان برای یافتن راه حل های مناسب با جهان بینی خود تشویق می شوند. درمان به جای کاهش مشکلات، بر راه حل متمرکز است. در مجموع فنون و راهبردهای درمان راه حل - محور کوتاه مدت به شیوه گروهی موجب گردید تا مراجعان نگرش خود را درباره واکسن کووید-۱۹ تغییر دهند و از این طریق اضطراب سلامتی آنان برای ابتلا به کووید-۱۹ و اضطراب سلامتی کاهش یابد.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می شود این رویکرد درمانی برای کاهش اضطراب سلامت نسبت به بیماری کووید-۱۹، در مراکز درمانی و مراکز بهداشت، برای زنان باردار مورد آموزش و استفاده قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می شود این درمان برای زنانی که در شرف اقدام به بارداری هستند و نسبت به زدن واکسن کووید-۱۹ نگرشی منفی دارند، امتناع می کنند، پیاده سازی گردد تا نگرشی مثبت پیدا نموده و برای سلامتی خود، جنین و جامعه، واکسن کووید-۱۹ را پیش از بارداری تزریق نماید. طرح پژوهشی حاضر همچون سایر پژوهش ها، دارای محدودیت هایی است که در تعمیم نتایج احتیاط را ملزم می سازد. از جمله این که این پژوهش

برخوردار بود. در این خصوص شواهد پژوهشی بسیار محدود وجود دارد و هیچ شواهد علمی در مطالعات طولی گزارش نشده اس. در یک بررسی که توسط کی، بینگر و پالاتنیک^۱ (۲۰۲۲) انجام شد، نگرش و باور ۲۹۵ نفر از زنان باردار نسبت به تزریق واکسن سنجیده شد و از این تعداد تنها ۵۷ نفر نسبت به تزریق واکسن اعلام آمادگی کردند. در واقع در این پژوهش سازه مهم برای نگرش پذیرنده نسبت به تزریق واکسن، باور به کارآمدی مطلوب واکسن ها و نیز نقش کارآمد زنان در محافظت از خود و جنین خود مطرح شد. براین اساس آگاهی بخشی می تواند بر نقش کارآمدی در ایشان بیفزاید و نگرش ایشان را نسبت به تزریق واکسن بهبود بخشد.

در بخش اثر درمان راه حل محور کوتاه مدت بر کاهش اضطراب سلامت در زنان باردار این یافته همسو با یافته های پژوهش های عابدزاده و همکاران (۱۴۰۰)؛ یعقوبی و همکاران (۱۳۹۹)؛ زنگین و همکاران (۲۰۲۱) و مریح و همکاران (۲۰۲۱) می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت با توجه به وضعیت همه گیری ویروس جدید کووید-۱۹، بحث آثار روان شناختی این بیماری و بررسی بر روی سلامت روان افراد در سطوح مختلف مطرح است. یکی از گروه های آسیب پذیر که نیاز به توجهی خاص دارند، زنان باردار هستند، وانگ و همکاران (۲۰۲۰) معتقدند که بحران ناشی از بیماری کووید-۱۹ منجر به تأثیرات معناداری بر سلامت روان عمومی جامعه شده و افسردگی و اضطراب گسترده ای را به همراه داشته است. با توجه به بررسی های صورت گرفته از این پژوهش گروه آزمایش پیش از پیاده سازی پروتکل درمانی از اضطراب سلامتی بالایی برخوردار بودند، اما پس از اجرای مداخله درمان راه حل محور کوتاه مدت اضطراب سلامتی آنان کاهش قابل توجهی یافت. کولچیاگو، کپیتولی، ورگانی، و اورنقی (۲۰۲۲) در پژوهشی که بر روی ۵۳۸ نفر از زنان ایتالیایی باردار درباره واکسن در دوران بارداری انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که ۴۴۵ نفر از ایشان یعنی تقریباً ۸۳ درصد از اعضای نمونه پژوهش واکسن دریافت کردند و علت این آمار بالا را داشتن ارتباط با پرسنل درمانی و بررسی راه حل های موجود مفید و غیر مفید درباره اضطراب مربوط به نایمن بودن واکسن ها بویژه در زمان بارداری قلمداد کردند. در این راستا می توان چنین بیان نمود اساساً درمان

سیاسگزاری

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند که از تمامی افراد شرکت‌کننده به جهت همکاری در این پژوهش سپاسگزاری و تشکر کنند.

تنها بر روی زنان باردار مرکز خدمات جامع سلامت شماره دو شهرستان سیاهکل و بازه سنی مشخص مورد بررسی قرار گرفته است، بنابراین در تعمیم نتایج به سایر سنین و موقعیت‌های جغرافیایی باید احتیاط لازم را لحاظ کرد. این پژوهش دارای دوره پیگیری نبود و پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی مرحله پیگیری برای بررسی مدت اثر درمان در نظر گرفته شود. همچنین این رویکرد درمانی بر روی دیگر مسائل روانشناختی در زنان باردار، اجرا و مورد بررسی قرار گیرد.

References

- Abedi, F., Minaei Moghadam, S., & Mafi, M. H. (2020). Coronavirus Disease 2019 and Pregnancy: A Review Study. *Navid No*, 23(Supplement), 43-50. doi: 10.22038/nnj.2020.48431.1207 (in persian)
- Abedzadeh-Kalahroudi, M., Karimian, Z., Nasiri, S., & Khorshidifard, M. S. (2021). Anxiety and perceived stress of pregnant women towards Covid-19 disease and its related factors in Kashan (2020). *The Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility*, 24(5), 8-18. doi: 10.22038/ijogi.2021.18567 (in persian)
- Alipour, A., Ghadami, A., Alipour, Z., & Abdollahzadeh, H. (2020). Preliminary validation of the Corona Disease Anxiety Scale (CDAS) in the Iranian sample. *Health Psychology*, 8(32), 163-175. doi: 10.30473/hpj.2020.52023.4756 (in persian)
- Anuri, N., and Tehranian, N. (2021). Examining the mental health of pregnant women during the covid-19 pandemic: a review. National conference of interdisciplinary research in management and medical sciences. SID. <https://sid.ir/paper/901025/fa> (in Persian)
- Aslani, A., Khosravi, A., Farjamfar, M., Poorheidari, M. (2017). The effect of group training of solution-focused stress management on pregnant women's stress. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 19(6), 454-458 .
- Ayhan, S., Oluklu, D., Atalay, A., Menekse Beser, D., Tanacan, A., Moraloglu Tekin, O., & Sahin, D. (2021). COVID-19 vaccine acceptance in pregnant women. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 154(2), 291-296.
- Bjelica, A., Cetkovic, N., Trninic-Pjevic, A., & Mladenovic-Segedi, L. (2018). The phenomenon of pregnancy—A psychological view. *Ginekologia polska*, 89(2), 102-106.
- Colciago, E., Capitoli, G., Vergani, P., & Ornaghi, S. (2022). Women's attitude towards COVID-19 vaccination in pregnancy: A survey study in northern Italy. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*. <https://doi.org/10.1002/ijgo.14506>
- Cui, Y., Binger, K., & Palatnik, . (2022). Attitudes and Beliefs Associated With COVID-19 Vaccination During Pregnancy. *JAMA Network Open*, 5(4): e227430. doi:10.1001/jamanetworkopen.2022.7430
- De Shazer, S., Dolan, Y., Korman, H., Trepper, T., McCollum, E., & Berg, I. K. (2006). More than miracles: The state of the art of solution-focused brief therapy. Routledge.
- Geoghegan, S., Stephens, L. C., Feemster, K. A., Drew, R. J., Eogan, M., & Butler, K. M. (2021). "This choice does not just affect me." Attitudes of pregnant women toward COVID-19 vaccines: a mixed-methods study. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 17(10), 3371-3376.
- Gotby, S., & Goli, Z. S. (2023). The Effectiveness of Meta cognitive Therapy in Thought Control Strategies and Reducing Anxiety in Women with Gestational Diabetes. *Health Psychology*, 11(44), 105-120. doi: 10.30473/hpj.2023.60787.5329 (in persian)
- Haghighat S. (2021). COVID-19 and Breast Cancer. *Ijbd*, 14 (1) :7-10

URL: <http://ijbd.ir/article-1-908-fa.html> (in persian)

Heath, P. T., Le Doare, K., & Khalil, A. (2020). Inclusion of pregnant women in COVID-19 vaccine development. *The Lancet Infectious Diseases*, 20(9), 1007-1008.

Hossein zadeh, M., Ghasemi Niaei, F., Haghani Zemydani, M., & esmaeily, M. (2023). The Lived Experiences of Families with High-risk Groups During the Corona Era. *Health Psychology*, 12(45), 21-42. doi: 10.30473/hpj.2023.61706.5412 (in persian)

Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., ... & Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The lancet*, 395(10223), 497-506.

Karrabi R, Farjamfar M, Mortazavi F, Nazari A M, Goli S. (2019). the effect of solution-focused group counseling on pregnant women's worries: A randomized clinical trial. *Journal of Hayat*, 25 (1):81-94. URL: <http://hayat.tums.ac.ir/article-1-2873-fa.html> (in persian)

Lankarani, K., and Khayamzadeh, M. (2021). Promotion of the national program to control

Covid-19. *Journal of Culture and Health Promotion*, 5(2):143-151
URL: <http://ijhp.ir/article-1-419-fa.html> (in persian)

Merih, Y. D., Karabulut, Ö., & Sezer, A. (2021). Is Online pregnancy school training effective in reducing the anxiety of pregnant women and their partners during the COVID-19 pandemic? *Bezmialem Science*, 9, 13-24.

Rahmanian, M., Dorodchi, A., Zarenezhad, M., Hatami, N., Javdani, F., & Kalani, N. (2020). Knowledge, Attitude and Practice of Students of Jahrom University of medical sciences to the new coronavirus (Covid- 19). *medical journal of mashhad university of medical sciences*, 63(3), 2359-2369. doi: 10.22038/mjms.2020.16937 (in persian)

Rasmussen, S. A., Kelley, C. F., Horton, J. P., & Jamieson, D. J. (2021). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) vaccines and pregnancy: what obstetricians need to know. *Obstetrics and Gynecology*, 137(3), 408.